RESEARCH ON THE MODERN IMAGINARY IN THE ACTUAL CULTURAL CONTEXT

Raisa Gîscă
Prof. PhD., „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia

Abstract: Due to the contribution of numerous scholars, philosophers, psychologists, theoreticians and historians, the modern science of the imaginary increases research in about 40 institutions and research laboratories. The fact that there are many centres investigating the imaginary demonstrates that the science of the imaginary is one of the imperatives of the contemporary world and of the development of postmodern society, proving, at the same time, the interdisciplinarity of the phenomenon, the real contributions of image to the formation of the human universe, as well as the contribution of thinking, philosophy and culture to man's cognitive activities. In addition, the dynamic and reassessment of image, the symbolic function and the functional coherence of image, leading to a multiplication of meaning, to new chaining processes and to discourse perversion – in short, to a pluridimentional logic and to special semantics, grounded on the nature of the image itself –, give priority to the word in the formation of this poetic reality and provides discourse with creative dynamism. Thus, the final product is the inauguration of the poetic imaginary that leads to new metamorphoses.

Keywords: imaginary, science, research centre, concept, method

Știința modernă a imaginarului, în contextul internațional, își intensifică cercetările, datorită contribuției numeroșilor savanți, filosofi, psihologi, teoreticieni și istorici. La această etapă, la nivel mondial, funcționează aproximativ 40 de institute și laboratoare de cercetare a imaginarului, în diferite țări, precum Belgia, Spania, Franța, Brazilia, Canada, Corea, Israel, Polonia, Cehia și, evident, România. Centrele acestea au o rețea formată CRL (Center de Rechercher sur l'Imaginaire), prof. Jean-Jacque Wünenburger fiind responsbil de relațiile dintre toate Centrele de Cercetare a Imaginarului din rețeaua CRI și, totodată, fondator al Centrului de Cercetare a Imaginarului și a Rațonalității „Gaston Bachelard" din Dijon.

CRI (Center de Rechercher sur l'Imaginaire), este considerat unul dintre centrele de forță, ce are axată problematica cercetărilor asupra imaginii și imaginarului pe patru domenii principale de cercetare:

1. Imaginar științific și tehnologic;
2. Imaginar topologic: locuri, peisaje, spații;
3. Imaginarul corpului;
4. Mitocritică și mitanaliză.

În prezent aceste centre de cercetare a imaginarului tot mai mult își fac cunoscută prezența și în România, țară ce face parte din spațiul european, dezvoltând o metodologie proprie de cercetare a imaginarului și menținând o fructuoasă colaborare cu celelalte țări. Bunăoară, un exemplu demn de remarcat este centrul ***Phantasma,***care a fost fondat în 2002 (16 aprilie), în cadrul Facultății de Litere din Cluj-Napoca, director Corin Braga, care este inclus în această rețea internațională a CRI (Center de Rechercher sur l'Imaginaire), având drept parteneri mai multe universități atât din alte țări, cât și din România. Vom menționa doar câteva dintre parteneriate: ***Centrul de istorie a imaginarului*** de la Universitatea București, în cadrul Facultății de istorie, ***Centrul de cercetare a imaginarului*** de la Universitatea „1 Decembrie" din Alba Iulia, ***Centrul de studii asupra imaginarului și rațonalității „Mircea Eliade"*** de la Universitatea din Craiova, ***Centrul de studii***

BDD-A29456 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 07:10:00 UTC)

comparate central și sud-est europene din cadrul Facultății de Litere, Istorie și Teologie de la Universitatea de Vest din Timișoara, ***Centrul de cercetare a imaginarului. Text, discurs, comunicare „IMAGINES”*** de la Universitatea din Pitești, precum și parteneri internaționali: *Programa Estudios de lo Imaginario.Centro Regional de Investigaciones Multidisciplinarias (UNAM), Centre d'ètudies et de recherches sur l'imaginaire, ècriture et cultures (CERIEC), Laboratoire plurdisciplinaire de recherches sur l'imaginaire apliquèes à la littèrature (L.A.P.R.I.L.), Cercle de Recherches Anthropologiques sur l'Imaginaire (C.R.A.I.),Centrede Recherches sur l'Imaginaire (CRI), Academia Nacional de Ciencias, Centro de estudios sobre el imaginario (CEI), Centre Gaston Bachelard de recherches sur l'Imaginaire et la rationalité, Mitos, imaginarios, tematicas pluridisciplinares (MITEMA), Universita dell Calabria, Equipe de recherche sur l'Imaginaire symbolique (ERIS), Centro de Estudios sobre o Imaginario Literario (CEIL), Centre de recherches sur l'imaginaire (CRI-IRSA), Centre d'ètudies sur l'actuel et le quotidien (CEAQ), Groupe de Recherches en Arts de la Scene, Centre de recherche sur le texte et l'imaginaire (FIGURA), Seminaire Amerique Latine (SAL), Centrede Recherche en Littérature Comparée (CRLC), CRIMIC, Université Paris-Sorbonne, Imaginalis (Grupo de Estudos sobre Comunicaçao e Imaginario), Groupe de Recherches en Art de la Scène, Nucleo interdisciplinar de Estudos sobre o imaginario (UFPE), Imafe et Imaginaire (ARTCRI) etc.*

În cadrul acestor centre se propun diverse metode și concepte de cercetare a imaginarului și se elaborează lucrări cu caracter practic și științific în acest domeniu. Bunăoară, contribuțiile „școlii clujene” în cercetarea imaginarului sunt materializate în *Dezbaterile Phantasma*, rezultatele fiind publicateîn *Caietele Echinox*, și folosite drept interfață la colecția de carte *„Mundus imaginalis”*[1], Editura Dacia din Cluj-Napoca, (website-ul: www.phantasma.ro), apărută în urma colaborării dintre *Fundația Culturală Echinox* și *Centrul de Cercetare a Imaginarului*. Centrul de cercetare *Phantasma* are o problematică diversă de studiu și își propune două direcții de cercetare:

1. *Analiza imaginarului literar și artistic,* având la baza cercetării instrumentele și metodele de cercetare a imaginarului cum ar fi mitocritica, psihocritica, imagologia, arhetipologia etc.;
2. *Analiza imaginarului social și politic* își propune drept obiectiv major studierea modului de funcționare a imaginarului la nivelul inconștientului colectiv și al grupurilor sociale.

La rândul lor aceste două domenii se ramifică în cinci ateliere specifice de cercetare:

- ✓ *Imaginarul istoric* (Ovidiu Pecican);
- ✓ *Imaginarul balcanic și sud-est European* (Mircea Muthu);
- ✓ *Imaginarul social și mediatic* (Ruxandra Cesereanu);
- ✓ *Imaginarul religios* (Corin Braga);
- ✓ *Imaginarul politic și ideologic* (Ștefan Borbély)[2].

Colecția de carte *Mundus imaginalis* cuprinde numeroase serii ce sintetizează imagini și simboluri ce vizează lumea și universul, în general, sistemele artistice, religioase, filosofice:

- Teoria imaginarului
- Antropologia generală
- Antropologia imaginarului
- Istoria imaginarului
- Viziunile semantice
- Gnoză și hermetism
- Cultele mistere și religia greacă
- Disciplinele oculte ale Renașterii și ale epocii moderne

Această colecție de carte însumează peste 20 de volume ce cuprind o diversă arie tematică, reunind celebrități în studiile asupra imaginarului: *Gilbert Durand: Introducere în Mitologie (2004),*

[1] Sintagma îi aparține lui Henry Corbin, în scopul desemnării universului imaginilor, a iconosferei.
[2] *Concepte și metode în cercetarea imaginarului* (*Dezbaterile Phantasma*), coord. Corin Braga, Iași, Polirom, 2007, p. 10

BDD-A29456 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 07:10:00 UTC)

Maryvonne Perrot: Bachelardşi Poetica Timpului (2007), Bruno Pinchard: Meditaţii mito-logice: Imaginarul (2010), Jean-Jacque Wünenburger: Imaginarul (2009), Ovidiu Pecican: Realităţi imaginate şi ficţiuni adevărate în Evul Mediu românesc (2002), Charles Mauron: De la metaforele obsedante la mitul personal (2001), Corin Braga: 10 studii de Arhetipologie (2008), Jean-Jacque Wünenburger: Utopia sau criza imaginarului (2001) etc.

Mesele rotunde și conferințele organizate în cadrul Centrului de cercetare a imaginarului *Phantasma,* urmăresc scopul „de a trasa direcții în cercetarea imaginarului, de a discuta pe cât posibil ceea ce s-ar putea face în această parte a lumii, în România, pentru a deschide o linie de cercetare a imaginarului, a stabili un program teoretic și o linie metodologică”[3]. Tematicile acestor dezbateri au fost diverse, în continuare ne propunem să menționăm câteva dintre ele: prima dezbatere a avut loc în anul 2002, anul înființării Centrului de cercetare a imaginarului și a abordat posibilitățile inițierii unei noi direcții a imaginarului, de data aceasta pe teren românesc, activând mult mai devreme asemenea un nucleu de atracție. La acestă dezbatere au participat activ Corin Braga, Ruxandra Cesereanu, Stefan Borbély, Sanda Cordoș, Marius Jucan, Ovidiu Mircean, Mihaela Ursa, Carmen Bujdei, Horea Poenar ș.a. În următoarea dezbatere Ruxandra Cesereanu a prezentat un proiect-pilot privind contraeducarea, contraspălarea sau dezintoxicarea creierelor în România, având în vedere analiza imaginarului politic și social din România postcomunistă. În acest context, cercetarea Sandei Cordos a prezentat un punct de interes, în ce privește rezistența literară în acea perioadă și modul de a exista, în spațiul public totalitar, al scriitorilor în raport cu politica postcomunistă.

Alt concept propus a fost conceptul de „loc al memoriei”, propus pentru dezbatere de către cercetătorul Ovidiu Pecican, discutându-se în ce măsură „el oferă atât istoricilor, dar și altor cercetători din alte domenii și discipline, o metodă de abordare a imaginarului, a imaginarului social-istoric”[4], ea fiind metoda capabilă de a se încadra în panoplia hermeneuticilor și abordărilor definite în cadrul Centrului. După cum fiecare știință elaborează niște metode proprii de lucru, la fel și în cadrul dezbaterilor *Phanftasma* au fost propuse, de Doru Pop,unele metode de studiere a imaginilor, ce, în principiu, sunt axate pe trei direcții:

- cercetarea expresiei;
- cercetarea contextului;
- cercetarea conținutului (ideologic, material și simbolic).

Dacă e să revenim la una dintre primele direcții de cercetare a imaginarului, direcția artistică și cea literară, putem menționa dezbaterile *Phantasma* în jurul textului propus de Mihaela Ursa „*O lume de ficțiuni”*, care susține un concept fundamental al gândirii teoretice, științifice și artistice și anume că trăim într-o lume ficțională, în accepția unora chiar virtuală, studiul prezentând un deosebit interes printre adepții subiectului auctorial în discursul teoreticienilor și criticilor literari.

Starea de postmodernitate întotdeauna a prezentat un viu interes pentru cercetători și i-a supus la diferitele provocări,astfel că una dintre dezbaterile din cadrul Centrului *Phantasma* a avut ca punct de reper textul lui Cornel Vâlcu - *Humboldt, triada actanților ontologici și alteritatea,* prezentând interesul îmbinării fragmentelor de filosofie cu cele de literatură în plan narativ.Dezbaterile au fost provocate de numeroase cuvinte-cheie ale textului: imaginația, alteritatea,timpul și postmodernitatea, generând discuții productive care au fost denumite *Postmodernitatea – Un pod cu trei capete*, fiindcă „a fi în posmodernitate, înseamnă a fi pe pod, adică a fi lipsit de întemeiere tare”[5], cele trei capete sunt: subiectul, obiectivitatea și orice constituire care funcționează ca limbaj. De o importanță majoră a fost abordarea discuțiilor pe tema diferențelor atestate între generațiile culturale postbelice, având ca suport un text semnat de Stefan Borbély. Este de menționat faptul că a fost un dialog destul de productiv și eficient, deoarece la

[3]*Ibidem,* p. 15.
[4]Ovidiu Pecican, *Locurile memoriei. Eseu despre generarea imaginii trecutului de către memoria colectivă*. disponibil la adresa http://phantasma.lett.ubbcluj.ro/?p=3397(accesat la data de 15.05.2018).
[5]*Postmodernitatea – Un pod cu trei capete*http://phantasma.lett.ubbcluj.ro/?p=3380(accesat la data de 18.05.2018).

BDD-A29456 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 07:10:00 UTC)

discuție au luat parte reprezentanți ai valului „douămiist", printre care doctoranzi și masteranzi în acest domeniu ai Universității „Babeș – Bolyai".

Un nou punct de interes propus pentru dezbatere în cadrul *Centrului de Cercetare Phantasma* a fost *Cosmodernitatea sau provocările unui concept transdisciplinar,* având ca punct de pornire un text din programul de cercetare a lui Basarab Nicolescu - *„De la postmodernitate la cosmodernitate – o perspectivă transdisciplinară",* prezentând conceptul de cosmodernitate în raport cu cel de modernitate și postmodernitate, ca „o perspectivă transdisciplinară și cuantică a modernității, permițând intergrarea vechii noțiuni de cosmos și nașterea unei noi spiritualități"[6].

Toate dezbaterile amintite au fost adunate și publicate în volumul *Concepte și metode în cercetarea imaginarului,* coordonat de Corin Braga, semnat de un grup de autori: Stefan Borbély, Sanda Cordoș, Ruxandra Cesereanu, Ovidiu Pecican, Marius Jucan, Doru Pop, Horea Poenar, Cornel Vâlcu, Mihaela Ursa - toți membri ai Centrului de cercetare a imaginarului *Phantasma.* Volumul cuprinde materiale clasificate pe două domenii: *Imaginarul social* și *Imaginarul cultural* și a fost publicat pentru prima dată în 2007, la Editura POLIROM. Începând cu anul 2009 dezbaterile au fost reluate de către specialiști, cu intenția de a continua cu următorul volum.

Este de remarcat și activitatea *Centrului de Cercetare a Imaginarului „Speculum"* din cadrul Universității „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia, înființat în 2005. Centrul *Speculum* și-a orientat activitatea de cercetare axându-se pe ideea că știința imaginarului este „una din disciplinele esențiale care facilitează abordarea modernă a extinsei problematici aferente cercetării fenomenelor antropologice, sociale, culturale (cu toate componentele sale) etc."[7]. Scopul acestui centru este de a promova diferite proiecte de cercetare a imaginarului (colective și individuale), de a atrage cercetători din domeniul filozofiei, psihologiei, politologiei, istoriei etc. pentru asigurarea unui nivel interdisciplinar, de a elabora diverse metode și procedee de cercetare a imaginarului și, nu în ultimul rând, de a stabili relații de colaborare atât la nivel național cât și internațional cu centre ce cercetare cu acelați profil.

Cu o activitate mai îndelungată în acest domeniu este *Centrul de Studii asupra Imaginarului și Raționalității „Mircea Eliade"* din Craiova care a fost fondat în 1998 cu sprijinul unor personalități marcante precum: Jean-Jaques Wünenburger, Jocelyne Perard, Maryvonne Perrot și Ramona Boca Bordei. *Centrul* este condus de către profesorul Ionel Bușe, și are un program cu diverse activități: seminarii, simpozioane, mese rotunde, colocvii și conferințe pe imaginație și raționalitate, fiecare din ele abordând probleme de creare și recepționare a textelor artistice, științifice și filozofice. *Centrul de Studii asupra Imaginarului și Raționalității „Mircea Eliade"* întreține relații de colaborare și cooperare cu alte centre din parteneriat, implicând colaboratori naționali – Ionel Bușe, Dana Dumitriu, Ioan Lascu, Roxana Ghita, Cătălin Stanciulescu, Ceorge Popescu, Geo Constantinescu, Cosmin Dragoste, Marian Buciu ș.a., dar și internaționali - Jean-Jaques Wünenburger, Ramona Boca-Bordei, Maryvonne Perrot, Bruno Pinchard, Jean Libis, Pierre Guénancia, Francesca Bonicalzi, Sorin Alexandrescu, Dragomir Costineanu, Giselle Van Hese, Eric Emery, Jean Gayon, Jean-Luc Narbone, Daniele Rocha Pitta, Renato Bocali ș.a.

Abordările cuprind o diversă arie tematică cu caracter teoretic și aplicativ privind conceptul de logos și mythos, privind hermeneutica simbolică a basmelor, arhetip și structuri arhetipale, spre exemplu simbolul și mitul în proza fantastică a lui Mircea Eliade, noile paradigme ale raționalității și mitul retur, arhetip și imagine la Lucian Blaga și Gilbert Durand, filozofia și metodologia imaginarului, rațiunea contradictorie, prolegomene la o metafizică bachelardiană etc.

Este important să menționăm și activitatea *Centrului de Cercetări asupra Imaginarului. Text, discurs, comunicare (IMAGINES),* fondat în 2011, fiind condus de Alexandrina Mustățea, ce propune un studiu direcționat pe trei direcții: 1. Imaginarul lingvistic; 2. Imaginarul literar; 3.

[6]*Cosmodernitatea sau provocările unui concept transdisciplinar*http://phantasma.lett.ubbcluj.ro/?p=3363(accesat la data de 18.05.2018).
[7]*Motivația constituirii Centrului de Cercetare a Imaginarului „Speculum"*, Cap. II, Art. 1 http://senat.uab.ro/upload/26_280_centrul_imaginarului_alba.pdf (accesat la data de 29.05.2018).

BDD-A29456 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 07:10:00 UTC)

Imaginarul în comunicare. Din punct de vedere teoretic, în plan literar, centrul are ca scop să analizeze imaginarul și multiplele relații ale imaginarului cu lumea intra- și extra- textuală, precum și problemele pe care le implică. Direcțiile de cercetare vizează raportul dintre teoria imaginarului lingvistic cu alte teorii lingvistice, în special, metodele de descriere a unor limbi, întrucât, pe plan lingvistic, imaginarul operează la toate nivelurile unei limbi (fonetic, semantic, morfo-sintactic, lexical și pragmatic). Evoluția societății contemporane deschide noi perspective de cercetare în mai multe domenii, iar *Centrul de Cercetări asupra Imaginarului. Text, discurs, comunicare (IMAGINES)* își propune să analizeze, la nivelul acesta, semiotica reprezentărilor în publicitate și discursul publicitar.

Faptul că există o mulțime de centre de cercetare a imaginarului, demonstrează că știința imaginarului este unul din imperativele lumii contemporane și al dezvoltării societății postmoderne, demonstrând, totodată, interdisciplinaritatea fenomenului, realele contribuții ale imaginii la constituirea universului uman, precum a gândirii, filozofiei, și a culturii omului în activitățile sale cognitive.

BIBLIOGRAPHY

BRAGA Corin, *Concepte și metode în cercetarea imaginarului* (*Dezbaterile Phantasma*), Iași, Polirom, 2007.

PECICAN Ovidiu, *Locurile memoriei. Eseu despre generarea imaginii trecutului de către memoria colectivă*. disponibil la adresa http://phantasma.lett.ubbcluj.ro/?p=3397 (accesat la data de 15.05.2018).

Postmodernitatea – Un pod cu trei capete http://phantasma.lett.ubbcluj.ro/?p=3380 (accesat la data de 18.05.2018).

Cosmodernitatea sau provocările unui concept transdisciplinar http://phantasma.lett.ubbcluj.ro/?p=3363 (accesat la data de 18.05.2018).

Motivația constituirii Centrului de Cercetare a Imaginarului „Speculum”, Cap. II, Art. 1 http://senat.uab.ro/upload/26_280_centrul_imaginarului_alba.pdf (accesat la data de 29.05.2018).

BDD-A29456 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 07:10:00 UTC)